

Oponentský posudek disertační práce

Doktorand: **Mgr. Ondřej Blažek**

Disertační práce: Proměny diskurzů českého katolického exilu v Itálii 1962-1969

Vedoucí práce: doc. PhDr. Alena Míšková, Ph.D./ Doc. Mgr. Jaroslav Šebek, Ph.D.

Disertační práce Mgr. Ondřeje Blažka představuje problematiku českého katolického exilu v Itálii. Zaměřuje svoji pozornost zvláště na „římské prostřední,“ Křesťanskou akademii a české kněze v italském (římském) exilu v 60. letech 20. stol. (časový záběr předkládané práce je však širší).

Text disertace je členěn do devíti kapitol. Po číslovaném úvodu představujícím metodologickou a obsahovou koncepci (včetně zhodnocení pramenů a literatury) předkládané práce následuje kapitola zaměřená problematiku založení Cyrilometodějské ligy a Křesťanské akademie, jako organizací sjednocujících exulanty, ale také podporující cyrilometodějský odkaz (unionismus). Další kapitola je nazvána Nepomucenum, první část o založení koleje by si zasloužila systematictější podání. V další části se autor zaměřuje na alumny Nepomucena, kteří se posléze stali jako kněží důležitým prvkem československého exilu v Itálii, problémy ve vztazích mezi Čechy a Slováky v exilu a důležité kněžské osobnosti: Františka Plannera a Josefa Bezdíčka. V následující kapitole je pozornost zaměřena na rozvoj exilové činnosti v Římě. Po krizi na poč. 50. let nastal postupně rozvoj Křesťanské akademie v Římě, její působení nebylo jednoduché, ale realizovalo se i v ediční oblasti. Další kapitola se zaměřuje na proměny katolických diskurzů v 60. letech. Po stručném nástinu vztahu papežství a komunismu po r. 1948 autor zaměřuje pozornost na II. Vatikánský koncil, ale ne příliš nesystematicky, koncil není ani časově vymezen. Autor následně nastiňuje výrazně změny, ke kterým koncil dospěl a v závěru kapitoly připomíná i kritiku, které se koncilu dostalo. V následující kapitole se autor věnuje vztahu exilu a členů delegace, která z Československa dorazila na koncil, neopomíjí skutečnost proměny vatikánské tzv. Ostpolitik za sv. Jana XXIII., což se odrazilo i v navázání komunikace s delegací. Autor poznamenává i složitost komunikace, která byla pod drobnohledem rozvědky, která se také snažila získat vybrané exilové kněze ke spolupráci. Onen smířlivější postoj však naprosto nezastával kardinál Beran, jemu a jeho vlivu na exil věnuje autor pozornost v následujících kapitolách. Beran se stal přirozeně výraznou osobností českého exilu, ztotožňoval se závěry II. vatikánského koncilu, a byl kritický ke komunismu. Beran byl navzdory svému věku (téměř 80 let) velmi aktivní jak při kontaktu s krajanskými komunitami celoexilovém tak v Římě. V komunistickém Československu byly časté zahraniční cesty kardinála Berana vnímány velmi negativně. Beran se snažil přispět k lepší organizaci katolického exilu, podpořil vznik střediska Velehrad a zřízení českého poutního domu. Papežská kolej Nepomucenum se ocitla v nelehké situaci následkem zadlužení za vicerektora Medového, tehdy také došlo k zásadní změně ve vedení koleje, rektorem se stal Karel Vrána. Po smrti kardinála Berana bylo zamezeno snaze převést ho do Československa, nakonec byl pohřben v kryptě baziliky sv. Petra. Po Beranově smrti se komunisté snažili neúspěšně omezit činnost Střediska Velehrad. Autor připomíná i nelehké postavení další osobností jako Bohumíra Bunži či jezuity Ovečky. Na život Ovečky doléhalo i jednání mezi Československem a Svatým stolcem, komunistická státní moc požadovala omezení jeho činnosti. I přes snahy komunistické moci však Křesťanská akademie a Velehrad fungovali i nadále, římská exilová skupina si nadále držela významné postavení. Podařilo se jí vydávat celou řadu publikací popularizačních, vědeckých a náboženských. Publikace napomohly i recepci II. vatikánského koncilu v českých zemích, spory o interpretaci koncilu se promítly do sporu o koncepci „Studie.“

Sama disertace je spíše menšího rozsahu. Autor vychází z tuzemských a zahraničních archivních dokumentů, dobových periodik, dalších dokumentů a straší i novější literatury. Archivní dokumenty komunistického Československa jsou dány do kontextu dokumentů římské proveniencí, autor tak mohl představit komplikovanost vývoje římského exilu. Velmi přínosné jsou autorem pořizené rozhovory s pamětníky, zvláště pro osvětlení událostí, které nelze doložit z archivních dokumentů. Vlastní představení vývoje exilu v Římě je přehledné (dané do kontextu československého exilu obecně), vývoj institucí, vtahy mezi jednotlivými osobnostmi jsou podány jak z pohledu státní moci tak za archivních či orálních pramenů. Podobně krizové momenty jsou podány z různých úhlů pohledu a čtenář má možnost nahlédnout složitost a náročnost dané problematiky. Škoda, že při doplňování např. církevně-politického kontextu je autor místy velmi stručný.

V otázce vývoje vztahu Československa a Svatého stolce autor opomněl využít studii doc. Šebka v publikaci Papežství a české země v tisíciletých dějinách věnující se vztahu Československa a Svatého stolce v 20. století. Podobně kolektivní monografie o Nepomucenu vyšla v českém překladu s aktualizovanými studiemi: Parma, T. (Ed.), Česká kolej v Římě. Od Bohemica k Nepomucenu: 130 let existence české kulturní a vzdělávací instituce, Praha 2014. I k otázce II. vatikánského koncilu je v češtině dostupná další literatura O. H. Pesch, Druhý vatikánský koncil apod.

Pro případné publikování textu disertace by autor mohl (i s ohledem na množství pramenů, které prostudoval a existující literaturu) doplnit – rozšířit církevně-historický kontext.

Text práce neobsahuje žádné závažné obsahové nedostatky a i překlepy se vyskytují pouze výjimečně

V práci tak najdeme jen několik drobností k doplnění, opravení či k diskusi:

s. 17 *chybělo jasné zakotvení ve strukturách anglické církve*- jedná se o katolickou církev v Anglii? Jaké zakotvení by podle autora bylo potřebné?

s. 22 kaple Nepomucena byla konsekrována v r. 1934.

s. 26-29 autor vychází z materiálů SNB, nakolik tyto zprávy byly pravdivé a byly v něčem třeba zveličené (např. v protikatolickém tónu zpráv)? Podobně i v dalších částech práce, kde je tento typ pramene užíván.

s. 27 rektorát – vhodněji post/úřad rektora koleje

s. 42 hodnocení „nejdůležitější dokument“ je složitější, záleží na úhlu pohledu, pro jiné je to vyhlášení náboženské svobody apod.

s. 98 M. Léfèbvre nikdy nebyl kardinál

z čeho autor vychází při tvrzení, že zesiloval hlas antikoncilových (...) či tradicionalistických kruhů? Konzervativní opozice byla již v době koncilu.

s. 111 Osobní svědectví pamětníků by bylo vhodné řadit jako samostatnou položku orálních pramenů (nikoliv jako „soukromý archiv autora“)

Svým metodických i obsahovým zpracování předložená disertační práce splňuje požadovaná standardní odborná kritéria a proto ji doporučuji k obhajobě.

V Olomouci 17. 7. 2017

PhDr. Jitka Jonová, Th.D.
Katedra církevních dějin a církevního práva
Cyrilometodějská teologická fakulta
Univerzita Palackého v Olomouci